

Sufficit etiam dare eleemosynas iis, qui petunt; & tantum illi, quibus incumbit ex officio cura pauperum, tenentur inquirere pauperes. *Fromagedu.*

CASUS XVIII. Parochus quidam accipit eleemosynas in pauperes suae parochiae erogandas, quas inter eos tantum distribuit, quorum confessiones ordinarie excipit, licet sciat, reperiri in parochia alios magis indigentes.

3. Non potest penitus excusari iste Parochus; quia primo praesumendum est, intentionem eorum, qui dederunt has eleemosynas, fuisse, ut distribuantur in eos, quos Parochus prudenter iudicaret magis indigere. Secundo quia defraudat eos, quos scit magis indigentes, ac eos, quibus distribuit eleemosynas. Tertio denique quia pauperes, qui sciunt ordinem, quem in distributione eleemosynarum sequitur, allicit, ut ex hoc unico motivo pro confessione ipsum accedant, ne priventur eleemosynis, eosque sic exponit periculo confessionis invalidae; prout nimium frequenter accidit in casibus similibus. *C. B.*

CASUS XIX. Fictus pauper sedens ad viam publicam praetereuntes per vulnera Jesu Christi adjurat ad conferendam eleemosynam. Peccatne graviter talem expressionem adhibendo?

3. Non peccat graviter: licet enim peccet contra Religionem se fingendo pauperem, & titulo paupertatis petendo eleemosynas per vulnera Christi; nihilominus tamen, quia vere habet intentionem obtinendi id, quod petit, non fumit in vanum aut derisorie vulnera Christi. Verum si haec simulatio notabile damnum afferret proximo, ut si amplas hoc modo colligeret eleemosynas, tunc peccaret graviter, non quidem contra Religionem, sed contra justitiam, tenereturque restituere omnia, quae titulo eleemosynae obtinuit. *Palaeus disp. 4. punct. 1. n. 5. Cleric. in Erotem. c. 42. q. 5. Et 6. Tamb. L. 5. in Decal. c. 8. §. 1. n. 4. C. B.*

NOTA. Mihi videtur gravis prostitutio Religionis Christianae, si nomen divinum tam malitiose tam frequenter sumatur non solum in vanum, sed etiam in falsum, & in palliationem fraudum.

CASUS XX. Parochus sciens, parochianum suum quotannis eleemosynas largiri amplissimas Ecclesiae particulari, ad Ecclesiam autem parochialem prorsus nihil conferre, acriter illum reprehendit, asserens, praecipuum eleemosynae longe magis obligare ad beneficentiam erga propriam Ecclesiam, ac ad quamvis aliam. Num bene egit Parochus?

3. Reprehensio Parochi est injusta, & assertio ipsius falsa. Cum mansuetudine proponere deberet parochiano, eum

in

in Ecclesia parochiali in baptismatis Sacramento regeneratum, ac in praesens per SS. Sacramenta enutriti ac confortari; & hinc utique rationem potius habendam esse Ecclesiae parochialis, quae insuper pauper est, quam alterius. *C. B.*

ELEEMOSYNARIUS.

Vide SIMONIA Ca. 7. 8. II. 45.

EMPHYTEUSIS.

1. Emphyteusis pertinet inter species locationis, estque contractus, quo Dominus praedii illud alteri, scilicet Emphyteutae, tradit colendum, meliorandum, ac perpetuo fruendum, ea conditione, ut annuatim vel solvat pecuniam, vel pendat certam frumenti quantitatem, vel alia praestet onera, prout scilicet inter Dominum directum & Emphyteutam conventum est. Emphyteusis igitur omnino differt a simplici locatione.

2. Ut quis disponere possit de fundo titulo Emphyteusis, necesse est, ut sit sui juris; minorennis indiget consensu tutoris aut curatoris.

3. Circa bona ecclesiastica requiruntur eadem formalitates, quae ad venditionem ejusmodi bonorum requiruntur, id est, consensu Capituli, aut Parochi & omnium curatorum Ecclesiae & Seniorum parochiae.

4. Emphyteusis locum habet circa fundos incultos aequae ac fertiles. In Gallia solent fieri locationes emphyteuticae ad centum annos; & omnis locatio facta ad plures quam novem annos habetur pro emphyteutica. Si Emphyteusis habet tempus limitatum, fundi non possunt oppignorari, donari, vendi aut quocumque demum onere gravari, nisi ad lapsum temporis usque in contractu designati.

5. Emphyteuta non potest vendere fundum, quem titulo emphyteutico possidet, nisi prius Domino directo pretium venditionis indicaverit, qui intra primum bimestre post indicationem potest fundum sibi retinere, perfoluto Emphyteutae eodem pretio, idque jure praedationis seu praerogativae; elapso autem bimestri hoc jus expirat; quod tamen intelligi non potest de censibus praedialibus irredimibilibus, qui semper salvi esse debent.

6. Emphyteuta nunquam contra Dominum directum potest praescribere Dominium directum. Qui acquirit fundum titulo Emphyteusis, tenetur adimplere omnes condiciones in contractu stabilitas.

7. Em-

7. Emphyteuta, si contractum sibi sentiat onerosum, potest obligare Dominum directum ad refundendum fundum.

8. Cum Emphyteuta dominium utile habeat, etiam damna ex casibus fortuitis illata ferre debet. Si vero fun-ctus omnino pereat vel ex toto vel ex parte, damnum est penes Dominum directum.

9. Emphyteutæ non licet deteriorare fundum in Emphyteutæ sibi datum. Et si non præstet ea, ad quæ ex contractu tenetur, potest expelli de possessione fundi post justam ac æquam dilationem a Judice concessam.

CASUS I. Rigobertus prædium rusticum in Emphyteutæm dedit Rollando pro 300. florenis annuatim solvendis. Successu temporis notabiliter illud deterioravit Rollandus; & hinc Rigobertus petit ab eo reparationem damni. Rollandus autem contendit, damnum satis reparari per solutionem annui census.

q. Rigobertus jure agit contra Emphyteutam ad rescissionem contractus: Emphyteutæ enim ne quidem meliorationes a semetipso factas destruere licet. Si tamen deterioratio proveniret a casibus fortuitis, Emphyteuta non teneretur reparare damnum. *Pontas.*

CASUS II. Clotarius Briando domum dedit in Emphyteutæm pro annuo censu 200. florenorum; hancque domum jam centum viginti abhinc annis hæredes Briandi possident, donec tandem incendio per fulmen excitato combusta est. Cuinam jactura domus ferenda est?

q. Ferenda est Clotario; quia hic semper manet Dominus principalis fundi, cui salvum conservatur dominium ejusdem directum. Notandum tamen, quod, si casu fortuito non nisi pars fundi destruat, Emphyteuta revera adhuc integrum teneatur solvere censum; sed poterit ab hoc onere se liberare per viam abdicationis, si scilicet fundum cedat Domino directo, a quo in Emphyteutæm accepit. *Pontas.*

EMPTIO.

1. Contractus *Emptionis & Venditionis*, de quo agitur hoc Titulo, agendumque incidenter adhuc erit in titulo de *Venditione*, originem suam debet difficultatibus, quibus unitatæ olim permutationes erant obnoxie.

2. *Emptio* est conventio de pretio rei emptæ. Pretium consistit in summa pecuniæ proportionata valori rei emptæ, & dependet vel ab æstimatione communi vel ab autoritate

Prin-

Principis aut Magistratus, qui illud determinant pro bono publico. Si pretium est juste taxatum, non licet illud excedere.

3. Bona fides cum fundamentum sit *Emptionis & Venditionis*, potissima in hoc contractu ejusdem ratio esse debet; abesse enim non potest, quin recta & fraudibus & injustitiis via sternatur.

4. Bona fide non minus necessaria est æquitas. Utraque in contractu *Emptionis & Venditionis* nexu inseparabili servari oportet. Bona fides non tollit obligationem reparandi damnum forte illatum proximo, si v. g. venditor vendisset rem ultra justum pretium, aut emptor minoris emisset rem, ac valor ejusdem erat.

5. Conventio de pretio rei emptorem inter & venditorem facta contractus emptionis est perfectus, solutione pretii etiam nondum secuta.

6. Emptor habet jus compellendi venditorum ad traditionem rei emptæ loco & tempore constitutis faciendam, cum utique simul emerit jus re fruendi, eamque possidendi. Si vitium occultum rem emptam emptori reddat inutilem, potest agere contra venditorem.

7. Nunquam sibi lucrum quærat emptor, ex necessitate venditoris res emendo infra justum earum valorem.

8. Emptor non potest fieri Dominus ac possessor rei emptæ nisi post solum tempore & loco in conventionem determinatis pretium, aut affecurionem venditori præstitam. Si in conventionem nec tempus nec locus pro solutione fuit expressus, pretium statim solvendum est; saltem nisi emptor justam exculationem habeat solutionem differendi. Si non solvat, tenetur venditori ad interesse ex retento pretio, si ve dein post exactionem judicialiter factam, si ve ratione fructuum ex re vendita proventium v. g. ex agro, domo, aut officio. In hoc posteriori casu si res emptæ per soluto nondum pretio pereat aut deterioretur, perit ac deturioratur emptori.

9. Denique emptor tenetur venditori curam gerere rei venditæ sibi que traditæ pro omni casu, quo venditio potest rescindi, ac refarcire deteriorationem in re vendita ex propria culpa factam, si forte rescindatur venditio.

10. *Emptio & Venditio* sunt termini correlativi. Hinc pro faciliiori intelligentia præsentis Tituli inspiciendus est simul Titulus de *Venditione*, ubi ob necessariam correlationem frequens sermo recurret de *Emptione*. Neque prætermittendi sunt Tituli de *Contractibus & de Restitutione*, ubi plurimas de-

cilio-

cisiones reperire est, quæ in particulari respiciunt contractum Emptionis & Venditionis

CASUS I. Tetradius vinum emit a Raymundo: scripto inter utrumque conventum erat, ut hic vinum usque ad certum tempus servaret, quo ille id esset abdukturus ac pretium persolaturus. Cum autem Tetradius constituto tempore pretium non exsolvisset, ac Raymundus diutius servare vinum coactus fuisset, accidit ut id ita fuerit deterioratum, ut tertia parte minus valeret, quam valebat tempore Emptionis. Jam cum venditio per conventionem initam fuerit perfecta, quæritur, cuiam ferendum sit damnum ex diminutione valoris causatum.

ꝛ. Damnum hoc ferendum est emptori Tetradio. *Leg. post perfectum 1. Cod. de peric. & commod. rei vend. L. id quod. 7. FF. eod. Pontas.*

CASUS II. Theogenes emit equum a Florentio ducentis libris. Contractus inter utrumque initus est solum verbalis, & Theogenes tantum obligatur ad solutionem pretii intra octiduum præstandam, licet equum statim in possessionem recipere possit. Post biduum itaque petit traditionem equi, verum morbo pure naturali extinctum reperit, quin ulla Florentii culpa intervenerit. Cuiam equus perit?

ꝛ. Si casus iste contingat in Provincia, ubi contractus Emptionis & Venditionis non habetur pro completo nisi post traditam venditori Arrham, solus Florentius damnum ferre deberet etiam in foro conscientie; quamvis de Jure Civili traditio Arrhæ non sit de essentia contractus. Ubi vero ista consuetudo non viget, Theogeni perit equus, teneturque exsolvere pretium, de quo conventum est. *Pontas.*

CASUS III. Engelbertus negotiator frumentarius emit certam quantitatem frumenti immediate post messem, quo tempore modico ordinarie stat pretio, ea tamen intentione, ut illud servet in mensem Aprilem, quo tempore plurius solet constare ac unquam alias per annum. Estne culpabilis?

ꝛ. S. Antoninus ab omni culpa absolvit talem negotiatorem, qui solum quærit lucrum honestum & moderatum pro necessitate status sui. Gravissimam autem coram Deo culpam contraheret, si coacervaret frumentum ex avaritia, & animo annonæ caritatem in Provinciam inducendi. *Pontas.*

CASUS IV. Gedovinus lanei panni propola a pannifice sibi vendi postulat duo panni texta solida, cujus ulna pretio infimo constat decem libris Gallicis. Pannifex cum ea actu non

non haberet, promittit intra bimestre se missurum. Gedovinus rei suæ exinde consulturus anticipatam offert solutionem, si pretium infimum pro qualibet ulna adhuc sit minuendum, & quidem viginti assibus (Gallice *sols*). Pannifex defectu pecuniæ laborans acceptat oblatum. Potestne Gedovinus hunc contractum salva iustitia inire?

ꝛ. Si Godevino nulla ratio credibile reddat, pannum eo tempore, quo sibi sit tradendus, minus valiturum, ac valet tempore initi contractus, aut saltem justa de imminuendo valore dubitandi causa non suppetat; id est, si iudicet, ulnam panni decem libris valituram, ut valet tempore emptionis, non potest absque injuria emere novem libris ex prætextu anticipatæ solutionis: hæc enim diminutio pretii spectari debet tanquam usura ex mutuo tacito, in hac anticipata solutione contento. Posset tamen sic contrahere, si ex anticipata solutione vere pateretur damnum; quia non tenetur sibi facere malum, ut alteri faciat bonum. *Pontas*

CASUS V. Cælius habet duos equos elegantissimos, valoris tamen valde inæqualis. Theodorus emit unum horum viginti aureis, nec tamen determinando, qualem. Cælius ipsi mittit deteriorem, quem autem Theodorus non recipit, prætendens optionem sibi comperere eligendi, quem vellet; sed Cælius tuetur oppositum. Quæritur, quis iure sit potior, num emptor, an venditor.

ꝛ. Jus patrocinator venditori, si equus deterior valeat viginti aureis: emptor enim in ipso contractu debuisset designare equum, quem emere intenderat. *Pontas.*

CASUS VI. Callistratus, qui maxime solvendo est, debet Paulo quingentas libras census annui constituti in summa capitali 8000. librarum. Cum autem Paulus haud facile contra Callistratum agere, & sic difficulter solutionem obtinere posset, Antonius, cui id facile est, eo adducit Paulum, ut sibi summam capitalem pro 7000. libris venderet. Estne licita hæc Antonii emptio? an non injustum est lucrum, quod a Paulo in necessitate constituto reportat?

ꝛ. Emptio Antonii est illicita, & lucrum injustum. *S. Beuve Tom. 3. cas. 240. Pontas.*

CASUS VII. Alboinus duos habet adamantes vendendos. Laurentius unum horum emit ducentis florenis reservato sibi iure, intra dies quindecim seligendi, quem vellet. Post octiduum prædo aggreditur Alboinum, eique ambos, quos secum ferebat, adamantes furripit. Alboinus ad casum putat. *Dist. Cas. Conf. Tom. 1. Q q re*

re fortuitum se non teneri ratus, petit solutionem ducentorum florenorum a Laurentio. Cuiam incumbit damnum?

R. Laurentius tenetur Alboino solvere hanc summam, cum adamantes perierint absque culpa illius. *Leg. Si in emptio-
ne 34. §. 6. L. 28. T. 1.*

CASUS VIII. Eduardus emit domum, quam Severus jam per biennium incolit sibi locatam ad sexennium pro pretio locationis 240. florenorum. Cum autem eam occupare velit Eduardus, queritur, num locatarium ejicere, aut pretium locationis jure augere possit.

R. Si Eduardus neque scripto nec viva voce consensit in continuationem locationis, tuta conscientia potest locatarium obligare, ut aut domo cedat, aut pro nova locatione ad annos residuos solvat 280. florenos. Quod de emptore hic dictum est, similiter intelligendum est de donatario, legatario ac quovis alio, qui non est hæres universalis, adeoque non succedit in jura & obligationes illius, ad quem res prius pertinuit. *Pontas.*

CASUS IX. Cassiodorus vendidit quædam vineti jugera pro numerata pecunia. Postmodum autem vult auferre fruem palorum in cumulum rejectorum, ac anno præcedente pro fulcimentis adhibitorum. Potestne emptor jure se opponere, etiam in contractu emptionis nulla horum sit facta mentio?

R. Pali cum vinea venditi censentur, & fiunt emptoris. *Pontas.*

CASUS X. Gerundius bona fide emit horologium furto sublatum absque omni sinistra suspicione. Post mensem primum comperit, rem esse alienam, repetente nimirum eam domino. Teneturne in conscientia ad restitutionem? An non poterit a domino requirere pretium furi solutum?

R. Tenetur reddere horologium, quin dominus teneatur compensare expensum. *Pontas.*

CASUS XI. Hermogenes emit horologium furto ablatum, minime dubitans, illud venditoris esse. Periit postea casu fortuito horologium, vel per donationem aut venditionem fuit alienatum ab emptore, persistente adhuc bona fide. Teneturne restituere æstimationem rei, cujus jam possessor non est?

R. Non tenetur. Si tamen horologium pretio notabiliter majori vendidisset, quam emerat, teneretur in conscientia lucrum hoc restituere domino, cui furtive ablatum fuerat. *Pontas.*

CA-

CASUS XII. Cleomeles emit bona fide horologium pendulum furto sublatum: post octiduum comperit, id pertinere ad Claudium. Potestne obligare venditorem ad restitutionem soluti pretii, si remittat ipsi pendulum, addita insuper monitione, ut restituat Claudio, ad quem illud pertinere sciret?

R. Contractus emptionis & venditionis de hoc pendulo initus est absolute nullus tam ex parte emptoris quam venditoris: ex parte emptoris ob defectum consensus, cum non emisset pendulum, si scivisset esse furtivum: ex parte venditoris, quia non potuit vendere rem, cujus dominium non habuerat. Unde sequitur, rem furtivam reddi posse furi, monito tamen, ut eam restituat domino suo. Ad hoc autem quidam Theologi requirunt; certum esse debere, quod fur sit restitutus; aut opportune monendum dominum, ut possit adduc in manibus furis deprehendere rem suam. *Pontas.*

CASUS XIII. Bertrandus emit adamantem valoris octoginta florenorum, pro quo tamen tantum solvit duodecim florenos: sciebat eum pertinere ad Petrum, cui fuerat ablatum, emitque cum intentione eum restituendi Petro, & sic ipsi obsequium præstandi, cum non videret aliud medium spoliatum in possessionem restituendi. Bertrandus actu restituit adamantem. Potestne jure a Petro, cujus negotium utiliter gesserat, exigere expensas duodecim florenos?

R. Jure potest exigere. Idem dicendum de eo, qui fecit expensas pro conservatione rei furtivæ in gratiam Domini. *Pontas.*

CASUS XIV. Medardus debet Martino 500. florenos vi conventionis intra semestre solvendo. Cum autem iste ante lapsum hujus termini pro mercibus teneretur Mauritio solvere 400. florenos, numeratæ pecuniæ loco cedit ipsi obligationem Medardi pro 450. florenis. Jam cum Medardus sit vel maxime solvendo, nullumque ab eo non præstandæ solutionis periculum sit pertimescendum, quæ, num Mauritius in conscientia possit acceptare oblatum sibi a Martino lucrum 50. florenorum.

R. Talis emptio coram Deo non est licita, si primaria Mauritii intentio fuit ex dilata non nihil solutione lucrandi. *S. Beuve tom. 3. cas. 144. Pontas.*

CASUS XV. Farulfus habens censum annum 150. florenorum facile obtinibilem, illum venalem exponit Guilielmo ad quatuor subsequentes annos pro numerata pecunia, qua indiget. Hic censum oblatum emit pro 450. florenis. Estne justus contractus iste?

Q 9 2

R.

ꝑ. Non est eadem ratio de censu ac de rebus fundi, qui, cum quotannis majores aut minores sint pro diversa nimirum anni fertilitate, tuta conscientia emi possunt minori pretio, quam valent. Guilielmus in casu presenti usuram commisit, teneturque Farulfo ad restitutionem; saltem nisi ipse, ut numeratam posset dare pecuniam, debuerit vendere merces suas leviori pretio, ac vendidisset alio tempore; aut nisi ad manus ipsi fuisset occasio utilius collocandi pecuniam suam; aut denique nisi ille, qui tenetur prestare censum, sit parum solvendo. *Pontas.*

CASUS XVI. Graciliano gemmario homo ignotus emendam offert saphyrum, quam ille instituto examine 100. florenos valere, & si debite scindatur, adhuc majori pretio vendi posse censet. Oblatis triginta florenis eam tandem post aliquam resistentiam pro triginta quinque florenis obtinet, addente tamen venditore, etsi aliquando constitisset 200. aut 250. florenis, se nihilominus eam pro tam modico pretio traditurum. Gracilianus facta nova sectione lapidis eum vendidit alteri mercatori gemmario pro 165. florenis. Cum autem Gracilianus justum pro gemma pretium non solverit, quaeritur, num lucrum teneatur restituere.

ꝑ. Cum Gracilianus videatur contra justitiam egisse emendo saphyrum pro 35. florenis, quam tamen longe majoris valoris esse sciebat, tenetur excessum valoris restituere. Injuste pariter egit vendendo gemmam cuidam mercatori, qui non emit, nisi ut adhuc carius denuo venderet alteri. Ut autem magis pateat veritas, adeundus est Graciliano & consulendus vir ejusdem professionis, artis peritus, & notæ probitatis, qui ex æquo æstimet valorem, attente consideratis circumstantiis, quæ valorem gemmæ pro tempore primæ emptionis diminuere possent, justeque perpensa industria in perficiendo magis lapide a Graciliano adhibita. Hujus viri judicio standum est; & si judicet, emptionem aut venditionem aut utramque fuisse injustam, restituendum est a Graciliano, quod justæ solutioni deerat, illi, a quo emit gemmam; excessus justii pretii autem illi, cui eandem postmodum vendidit, si novit virum. Si vero adhibitis omnibus mediis in ejus notitiam venire non potuit, injustum lucrum convertendum est in eleemosynas, damnum uni aut alteri aut utrique illatum exæquant. *Pontas.*

CASUS XVII. Clemens existens Parisiis frequentibus a suis amicis ex Provincia oneratur commissionibus. Cum vero in iis exequendis multum impendat temporis, nec ullam amici faciant mentionem compensationis pro labore, auget preti-

pretium mercis, & augmentum pro sua sibi reservat industria, quin tamen de hoc suos edoceat amicos, a quibus accipit commissiones. Potestne sic tacite & ipsis insciis sibi compensare id, quod sibi deberi existimat pro industria & impenso tempore? an tenetur ad restitutionem eorum, quæ sibi reservavit?

ꝑ. Tenetur ad restitutionem, cum egerit ut amicus, non ut mercenarius. *Pontas.*

CASUS XVIII. Columbanus sartor mandatum accipit a viro nobili novas vestes & sibi & famulitio suo comparaturo, ut emat centum ulnas diversi panni. Accedit igitur mercatorem, quem jam alias pro emendis ejusmodi mercibus convenire consueverat. Mercator in recognitionem continuati commercii ipsi vendit ulnam pretio quindecim crucigeris leviori, quam aliis solet vendere. Columbanus nihilominus viro nobili pannum in rationes deducit pro eo pretio, quo mercator alias vendit, & ipsi Nobili vendidisset. Teneturne ad restitutionem?

ꝑ. Rigorose loquendo non videtur Columbanus injuriam commisisse. Nihilominus Confessarius vel parum expertus facile videt, vix non moraliter esse impossibile, ut omnes circumstantiæ ita concurrant, prout hic proponuntur. Procedendum hinc est Confessario, prout prudentia ipsi dictaverit. *Pontas.*

CASUS XIX. Ancelinus debet Gervasio mille Imperiales. Hic efficit, ut occupetur domus illius & venundetur judicialiter. Emptores pro domo solum obtulerunt quinquies mille florenos, licet noviter admodum exstructa sit, & Ancelino confiterit duodecies mille quingentos florenos. Gervasius tandem aucto ad quinquies mille centum & quinquaginta florenis pretio domum obtinet. Teneturne ad restitutionem quampiam?

ꝑ. Inter diversas quoad hunc casum sententias censendum est, pretium, pro quo Gervasio domus adjudicata est, licet justum in foro externo, injustum tamen esse pro foro interno, eoquod in ipsis subhastationis circumstantiis supponatur, justum domus pretium esse ad minimum novem millia florenorum. Adeoque Gervasius, qui sibi vendicavit domum, tenetur Ancelino restituere ter mille octingentos quinquaginta florenos. Nihilominus si Gervasius domo non indigeat, eamque solum intuitu levis pretii emerit, aut in licitatione pretium 150. florenis auxerit in favorem debitoris vendere coacti, tuta conscientia hæc emptio fieri potuisse videtur. *Pontas.*

NOTA. In ejusmodi ædificiis aliquando fieri solent impensæ paucis habitatoribus utiles, aut solum voluptuariæ. Hæc proin in æstimatione, si emptori non serviant, deduci possunt.

CASUS XX. Durandus Presbyter calicem habet argenteum ponderantem quatuor marcas, cujus elaboratio viginti prope imperialibus ipsi constitit: cum tamen non esset sine defectibus, licet levissimis, eum vendit fabro aurario, qui cum videret, defectus facile posse reparari, ita ut haberi possit pro novo, eum emit solvendo pro marca pretium taxatum a Principe, nihil autem pro elaboratione. Calicem sic reparatum vendit alteri, & cum etiam elaborationem computaverit, ad quamlibet marcam lucratur sex florenos. Quæritur, an non injuste egerit.

ꝑ. Nullam faber iste aurarius commisit injustitiam nec respectu Durandi, nec respectu illius, cui postmodum calicem reparatum vendidit, cum aurifabri emendo vasa aurea aut argentea nunquam habeant rationem laboris, sed tantum ponderis. Nihilominus si artificium pretio superaret ipsam materiam, longe aliter judicandum foret juxta D. Thomam 2. 2. q. 77e art. 1. ad 1. Pontas.

CASUS XXI. 1. Licetne rem una parte tertia minoris emere ac valet, quando offertur, & nullo quis eam emendi desiderio tenetur? Num sic etiam agros, merces & alia bona licet emere?

2. Licetne agros emere communi pretio, licet fructibus, qui exinde percipiuntur, inferiori?

3. Si quis agrum emat minoris, ac valet, & integrum pretium non solvat, potestne sub prætextu, quod residuum pretii, de quo fuit conventum, sit soluturus, fructus sibi soli retinere, quin eos cum venditore partiatur?

4. Emptorem ejusmodi, cum sit bonæ fidei, nec se ad restitutionem teneri existimet, potestne Confessarius absolvere hoc in statu, ne turbet conscientiam ipsius?

5. Sententia hæc, quod possit res oblata emi tertia parte minoris, ac valet, locumne habet etiam respectu pauperum, qui necessitate coguntur vendere res suas?

6. Num etiam extendenda ad pauperes, qui in gravissima necessitate constituti vilissimo pretio sua vendere, imo rogare coguntur emptores, ut ea emant, quanti velint?

ꝑ. Ad 1. Potest emi res tertia parte minoris, ac valet; si ultro offertur non petenti, nec quampiam erga eam affectionem foventi.

Ad 2. Quando pretium autoritate publica non est taxatum, insistendum est æstimationi communi, juxta quam de pretio rerum judicandum.

Ad 3. Emptor non tenetur restituere fructus ex re emptæ perceptos. Verum si ager venditus est parte dimidia minoris, ac valet, æquum est, ut non solum residuum pretii, sed etiam census aut fructus summæ, quæ remanet solvenda, proportionati restituantur.

Ad 4. Confessarius debet monere poenitentem de injuria erga venditorem commissa, ac de obligatione restituendi.

Ad 5. Sicut necessitas emendi, in qua quis est constitutus, non est sufficiens ratio, ut ipse res vendi possit pluris, ac valet; ita ob indigentiam pauperis vendentis justum rei pretium diminui non oportet. Nihilominus res ultro oblata, ac emptori minus utilis, quamque emere parum delectat, pretio suo cadit, etiam si pertineat ad pauperem, ac infra justum alias pretium emi potest. Pretium tamen ex viri prudentis judicio determinandum est, qui diligenter omnes circumstantias ponderet, statum venditoris, tempus, territorium, qualitatem rei, ac emptorum raritatem.

Ad 6. Quamvis contra justitiam non agat, qui emit rem a paupere infra usitatum pretium, charitas tamen postulat, ut non multum inferiori pretio ematur; si sciatur, pauperem hunc gravissima necessitate laborari. Fromageau.

CASUS XXII. Rusticus quidam in via publica reperit gemmam, frustum vitri esse existimans. In hæc persuasione vendit id alteri rustico & quidem pretio levissimo: huic pariter nil nisi vitrum esse videtur. Sed paulo post advertit esse adamantem. Teneturne contractum rescindere?

ꝑ. Tenetur; quia ad valorem contractus nil magis necessarium est quam mutuus consensus partium contrahentium; huic autem consensui omnium maxime obstat error. Si casus propositus in examen vocetur, patebit hunc contractum nixum fuisse errore & ignorantia tanquam fundamento; & hinc, quamprimum detegitur error, contractus de novo formandus est, utpote antea nullus. S. Th. p. 2. q. 6. a. 8. Less. L. 2. c. 17. n. 27. Girib. de Contract. cap. 1. n. 29. C. B.

CASUS XXIII. Joannes in æstimandis gemmis admodum peritus emit adamantem, cujus pretium taxatum est ab aliis minus peritis. Verum cum pretium ab his taxatum longe sit inferius valore intrinseco adamantis, quaeritur, an justa sit hæc emptio.

3. Justa est; quia res, quibus a Principe pretium taxatum non est, pluris non valent, quam quanti communiter aestimantur. *Rosig. cont. 2. disp. 4. §. 3. Tamb. L. 8. Decal. tr. 3. c. 7. §. II. num. 38. Girib. de contract. c. 2. num. 105. & seq. C. B.*

CASUS XXIV. Lælius bona fide emit equum. Haud multo post dubitare incipit, an non furto sit abductus. Ex timore autem & equum & numeratam venditori summam perdendi, si equus esset furtivus, nullam prorsus adhibet diligentiam rescindi, quid rei subsit, ita, ut in rei veritatem devenire sibi tandem reddatur impossibile. Teneturne ad restitutionem?

3. Non tenetur; quia non est imponenda obligatio certa restituendi, quando certo non constat, justitiam commutativam fuisse læsam. In casu autem posito Lælius nemini certum damnum intulit; neque dici potest, quod sibi præciderit spem legitimam equi dominium detegendi: spes enim ista utpote incerta attentione digna non est, quando concurrat cum jure possessoris actualis certi. *Bonac. de Res. disp. I. q. 2. p. 2. n. 8.* Si dubium est reale ac bene fundatum, Lælius tenetur ad restitutionem, non quidem totius, sed juxta proportionem dubii sui. Opinio hæc multum est probabilior, ac legibus justitiæ longe conformior. C. B.

NOTA. Si probabilius ipsi fieri incipiat, equum esse furtivum, tenetur per amicos secreto inquirere, & conditionem Domini non reddere deteriorem per venditionem equi in regiones externas cum deserit esse possessor bonæ fidei.

CASUS XXV. Plaustrum vini actu valet viginti florenis. Titius tale emit septemdecim florenis & triginta crucigeris; eoquod vinum hoc primum post duos menses ab inito contractu ipsi submitendum sit. Estne contractus iste licitus?

3. Ut merces emi possint minoris ac valent, requiritur in emptore titulus, qui fundet jus legitimum eas emendi infra constitutum pretium. Qui caret ejusmodi titulo, injuste agit, & tenetur ad restitutionem, si rem minoris emit, ac valet, præcise ideo, quia traditio rei non statim fieri debet, & sic emptor per tempus aliquod privatur usu pecuniæ suæ, utpote pro re emptæ jam expensæ. Cum autem in casu proposito Titius aliam rationem non videatur habere pro plaustro vini, quod actu valet viginti florenis, non nisi septemdecim florenos solvendi, quam dilationem traditionis, evidens est, hunc contractum non esse licitum. *Girib. de contr. tr. 3. c. 2. n. 85. C. B.*

Vide *Monopolium. Venditio. Ujura.*

EPI-

EPISCOPUS.

1. Per istud verbum, *Episcopus*, significatur Præfectus seu Inspector, id est, is, qui curam habet totius gregis sibi subditi, quo etiam comprehenduntur Pastores, Presbyteri, & alii inferiores Ministri Ecclesiæ.

2. Sacer Episcopatus Ordo est plenitudo Sacerdotii, unus, uti Ecclesia est una: confertque gratiam illum digne recipienti, & imprimi indelebilem Characterem, quo simul recipit potestatem conferendi sacros Ordines, benedicendi sanctum chrisma, & oleum infirmorum, ac consecrandi Ecclesias, & altaria.

3. Episcopus insuper accipit potestatem jurisdictionis, qua suspendere, interdicere, & excommunicare valet reos; eosque iterum a talibus censuris absolvere, fidelibus concedere indulgentias, & approbare potest Confessarios.

4. Triplex igitur potestas est Episcopi, *Ordinis, Administrationis, & Jurisdictionis*, & solum quoad jurisdictionem Superiorem habet. Episcoporum institutio est juris divini, eorumque jurisdictio restaurata est a Concilio Tridentino, quod illis subjecit omnes Religiosos quoad ea, quæ concernunt approbationem ad excipiendas confessiones sæcularium, prædicationem verbi divini, festa celebranda, processiones generales, clausuram Monialium, crimina extra claustrum commissa, & plura alia.

5. In Gallia ad Episcopatus nominat Rex intra sex menses vacationis; requiriturque in promovendo ætas viginti septem annorum; provisio vero Papæ reservata est. Expediuntur ejusmodi provisiones in virtute decreti consistorialis, & Episcopus receptis Bullis tenetur Regi juramentum fidelitatis præstare.

6. Triplicem potest quis habere Episcopum proprium, scilicet quoad locum *originis, Beneficii & domicilii*, ac ab uno horum possunt recipi Ordines, dummodo sine fraude fiat.

7. Religiosus factus Episcopus manet ligatus votis castitatis & paupertatis; tenetur etiam ad quasdam observantias Ordinis, nec potest testari de bonis suis.

8. Episcopus alium Episcopum consecrare non potest nisi die dominica, nec conferre Ordines nisi quatuor temporibus absque dispensatione Romana. Neque potest absque peccato, etiam si Metropolitanus foret, ordinare diocesanos aliorum Episcoporum, nisi literas dimissorias exhibeat.

Q 4 5

9.